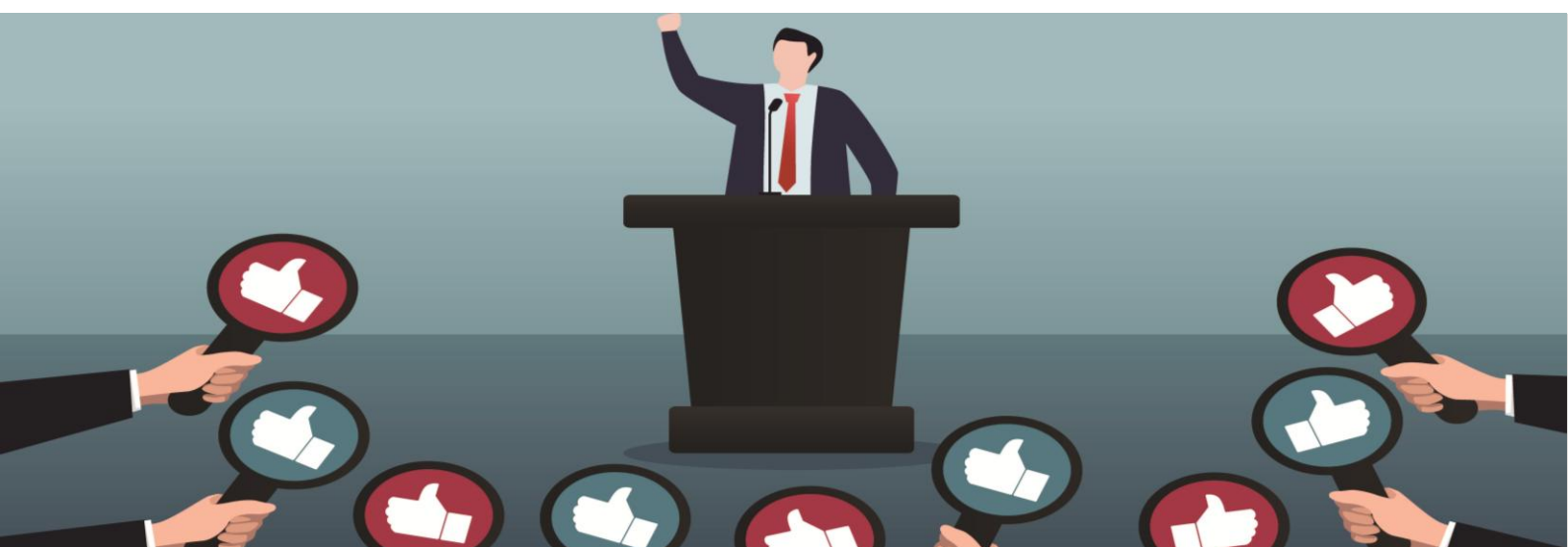

Verkiezingsdata onder democratische controle

Wie controleert digitale platformen tijdens de verkiezingen?

Bericht aan het parlement

De verkiezingen van 2025 zijn voorbij, maar wat er online precies is gebeurd blijft grotendeels onbekend. Grote platformen zoals Meta en TikTok bepalen in toenemende mate welke politieke informatie burgers zien, maar delen nauwelijks gegevens over mogelijke beïnvloeding of risico's. Zonder hun interne data kunnen onderzoekers, journalisten en politici lastig vaststellen of er sprake was van gecoördineerde inmenging tijdens de verkiezingen.

Om de informatiepositie van de Kamer te versterken — ook met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2026 — kan uw Kamer de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vragen grote platformen te verzoeken hun postelelectorale evaluaties openbaar te maken.

1. Juridische context: wat de DSA vereist

Zeer grote online platformen (VLOP's) moeten sinds de inwerkingtreding van de Digitaledienstenverordening (DSA) maatregelen nemen om de integriteit van verkiezingen te beschermen.¹ Dat betekent dat platformen zoals Meta (Facebook, Instagram), TikTok, X en Snapchat verplicht zijn om de risico's van hun diensten te analyseren. En dat ze voldoende maatregelen moeten nemen om die risico's (zoals schade aan verkiezingsprocessen) te voorkomen. De Europese Commissie houdt toezicht op deze verplichting.

In de DSA worden geen maatregelen genoemd die platformen verplicht moeten nemen om de integriteit van verkiezingen te beschermen. Maar er zijn in de DSA wel algemene bepalingen opgenomen waar platformen zich altijd aan moeten houden. Zoals transparantie over hoe hun aanbevelingsalgoritmen werken (art. 27) en transparantie over contentmoderatiebeslissingen (art. 20).²

Om platformen te helpen bij het invullen van hun verantwoordelijkheid om de integriteit van verkiezingen te beschermen, heeft de Europese Commissie op 26 maart 2024 een richtsnoer gepubliceerd met 'beste praktijken'. Platformen kunnen dit richtsnoer gebruiken om aan hun verantwoordelijkheden te voldoen. In dit richtsnoer worden zij aangemoedigd om de algoritmische verspreiding van misleidende informatie, zoals bepaalde AI-gegenereerde afbeeldingen, te beperken.³ En om na afloop van verkiezingen een 'postelectorale evaluatie' openbaar te maken.

Zeer grote onlineplatformen die de richtsnoeren niet volgen moeten aan de Europese Commissie aantonen dat de door hen genomen maatregelen even doeltreffend zijn geweest om de risico's te beperken.⁴

2. Zijn er aanwijzingen van verstoringen via sociale media voorafgaand aan de Nederlandse Tweede Kamerverkiezingen?

Ondanks dat de platformen zelf nog geen inzicht in hun data hebben gegeven, waren er in aanloop naar de verkiezingen indicaties van verbreiding van omstreden politieke content. Zo publiceerde de Groene Amsterdammer over de verspreiding van haatdragende AI-gegenereerde beelden in Facebookgroepen⁵. NRC berichtte over algoritmische amplificatie van extremistische

¹ Grote online platformen (VLOPS) moeten zich sinds augustus 2023 aan de bepalingen uit de Digitaledienstenverordening houden. Artikel 4(1)(c) van DSA maakt dat platformen verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van risicobeoordelingen en maatregelen te nemen om die risico's te voorkomen. Het risico op de verstoring van verkiezingsprocessen en het publieke debat worden expliciet genoemd.

² De Europese Commissie houdt toezicht op de specifieke regels voor de zeer grote online platformen, bijvoorbeeld of ze voldoende maatregelen hebben genomen in verkiezingstijd. De Autoriteit Consument en Markt (ACM) ondersteunt de Commissie daarbij en neemt zitting in de digitaledienstenraad, het Europese samenwerkingsverband voor nationale toezichthouders van de DSA.

³ Zie hiervoor artikel 27(d) iii van het Richtsnoer:

"maatregelen vast te stellen om de versterking van misleidende, onjuiste of misleidende inhoud die door AI in het kader van verkiezingen via hun aanbevelingssysteem wordt gegenereerd, te beperken"

⁴ Expertisecentrum Europees Recht, Ministerie van Buitenlandse Zaken. 'Europese Commissie publiceert richtsnoeren over beperking systeemrisico's voor verkiezingsprocessen'. Europese Commissie publiceert richtsnoeren over beperking systeemrisico's voor verkiezingsprocessen, 29 March 2024. <https://ecer.minbuza.nl/-/europese-commissie-publiceert-richtsnoeren-over-beperking-systeemrisico-s-voor-verkiezingsprocessen>.

⁵ Eva Hofman en Joris Veerbeek, 'Vanuit de PVV-fractie worden in het geheim met AI racistische ideeën gepromoot', 11 oktober 2025; Oost en Heck

livestreams op TikTok⁶. De NGO Justice for Prosperity schreef over geautomatiseerde accounts die mogelijk het publieke debat kunnen sturen.⁷

Dit laat zien dat het platformen niet altijd lukt om inhoud die tegen hun eigen richtlijnen ingaat, tijdig te verwijderen. En dat zulke inhoud via aanbevelingsalgoritmes breed verspreid kan worden. In andere Europese landen zijn onderzoeken bekend over pogingen van buitenlandse beïnvloeding van het publieke debat, zoals de pro-Russische desinformatiecampagne “Doppelgänger”.⁸

Over wat er wel en niet in Nederland is gebeurd, hebben we vooralsnog geen volledig beeld. Daarvoor zijn platformdata nodig die lastig publiek toegankelijk zijn.

3. Welke informatie platformen hebben

Platformen beschikken over gegevens die essentieel zijn om vast te kunnen stellen of verkiezingen digitaal zijn beïnvloed. Zij kunnen zien of er botnetwerken actief zijn die bepaalde politieke inhoud ‘viraal’ willen laten gaan. Ook kunnen ze de actoren daarachter beter opsporen. Dat past ook bij hun verantwoordelijkheid onder de DSA: zij moeten risico’s die uit hun diensten voortvloeien actief monitoren en maatregelen nemen om die te beperken.

Alleen: dit leidt niet automatisch tot openbare verantwoording.

4. De stand van zaken: beperkte informatie en onvolledige evaluaties

Tijdens een rondetafelgesprek bij toezichthouder ACM op 15 september 2025 spraken de platformen over maatregelen om de integriteit van de Nederlandse verkiezingen te beschermen.⁹ Over die bijeenkomst is een zeer beknopt publiek verslag beschikbaar, waarin staat dat platformen onder andere hebben gesproken over AI-gegenereerde media, aanbevelingsalgoritmen, toegang tot data voor onderzoekers en viraliteit.

Bij eerdere Europese verkiezingen werden postelelectorale evaluaties onregelmatig gepubliceerd. Zo publiceerde Meta wel evaluaties na de Europese verkiezingen van 2024¹⁰ en de Franse presidentsverkiezingen¹¹, maar niet na de Duitse en Poolse verkiezingen. TikTok publiceerde alleen een evaluatie na de Roemeense presidentsverkiezingen¹². Andere grote platformen publiceerden niets.

⁶ TikTok bezorgt extreemrechtse livestreamers extra publiek om winst te vergroten - NRC

⁷ Justice for Prosperity. *Bots op social media. Hoe geautomatiseerde accounts het publiek debat kunnen sturen*. 2025.

⁸ Federal Foreign Office Germany. *Germany Targeted by the Pro-Russian Disinformation Campaign “Doppelgänger”*.

Federal Foreign Office Germany, 2024. <https://www.auswaertiges-amt.de/resource/blob/2682484/2da31936d1cbeb9faec49df74d8bbe2e/technischer-bericht-desinformationskampagne-doppelgaenger-1--data.pdf>.

⁹ Zie voor de lijst van aanwezigen deze publicatie van de ACM: Autoriteit Consument & Markt. ‘Verslag rondetafelgesprek over verantwoordelijkheden online platforms in verkiezingstijd | ACM’. Correspondentie. 18 September 2025. <https://www.acm.nl/nl/publicaties/verslag-rondetafelgesprek-over-verantwoordelijkheden-online-platforms-verkiezingstijd>. Reddit, Telegram en X waren uitgenodigd maar verhinderd.

¹⁰ Zie hiervoor de website van Meta: <https://transparency.meta.com/sr/european-parliament-report-2024>

¹¹ Zie hiervoor de website van Meta <https://transparency.meta.com/sr/france-legislative-election-report-2024>

¹² How TikTok counters deceptive behaviour - Newsroom | TikTok

Het Kabinet geeft aan in januari 2026 een korte evaluatie van de Tweede Kamerverkiezing met de Kamer te delen.¹³ Maar deze zal waarschijnlijk onvolledig blijven zolang platformen de postelectorale rapporten of benodigde gegevens niet delen.

5. Wat er ontbreekt om de rol van grote platformen te beoordelen

Enkele van de onderdelen die bij de postelectorale evaluatie van grote online platformen inzicht vereisen:¹⁴

- Welke maatregelen platformen hebben genomen om risico's te mitigeren;
- Hoeveel Nederlandstalige moderators zijn ingezet;
- Signalen van gecoördineerd in inauthentiek gedrag (zoals botnetwerken) rondom politieke inhoud;
- Signalen van algoritmisch onevenredig geamplificeerde politieke inhoud;
- Pogingen om politieke inhoud extra zichtbaarheid te geven;
- Waargenomen misinformatie gericht op het schaden van het verkiezingsproces;
- Inhoud die verwijderd is omdat deze tegen de richtlijnen inging.

Zonder kennis van bovenstaande blijft de rol van sociale media in het verkiezingsproces onduidelijk en bestaat het risico dat verkiezingen ook in de toekomst onvoldoende worden beschermd.

Wat de Kamer kan doen

Uw Kamer heeft meerdere mogelijkheden om uw informatiepositie te versterken, ook met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen in 2026:

1. De Kamer kan overwegen de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties te verzoeken om platformen te vragen hun postelectorale evaluaties publiek te publiceren, conform het richtsnoer van de Europese Unie;
2. De Kamer kan overwegen de platformen zelf uit te nodigen om hun evaluaties met u te delen;
3. De Kamer kan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vragen hoe het Kabinet aankijkt tegen de effectiviteit van de genomen maatregelen door grote online platformen;
4. De Kamer kan de minister Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties vragen een oordeel te geven over de waargenomen effectiviteit van de DSA om de integriteit van de verkiezingen te beschermen. De Kamer kan de minister vragen in dat oordeel ook het perspectief van de ACM mee te nemen en specifieke aandacht te hebben voor de effectiviteit van de handhaving van de DSA door de Europese Commissie.

Lopend onderzoek van het Rathenau Instituut

Het Rathenau Instituut publiceert op verzoek van uw Kamer het onderzoeksrapport *Algoritmische beïnvloeding bij verkiezingen*, over de rol die aanbevelingsalgoritmen op grote socialemidiaplatformen spelen bij inmenging in het verloop van verkiezingen.

¹³ Kamerbrief 2025-0000606633, 28 oktober 025, Contact platformen in aanloop naar TK25 verkiezing

¹⁴ Deze onderdelen volgen zowel uit het richtsnoer als uit eigen lopend onderzoek van het Rathenau Instituut.

Zie: Scrollend naar de stembus | 2025 | <https://www.rathenau.nl/nl/digitalisering/naar-een-nieuwe-verhouding-tot-technologiebedrijven/scrollend-naar-de-stembus>
Verwacht: februari 2026